

**ANBEFALET AF
DYRENES
BESKYTTELSE**

SPECIFIKATION

**FOR
MALKEKVÆGSBESÆTNINGER**

DYRENES BESKYTTELSE

INDHOLD

OM ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE	3
Høje krav til dyrevelfærd under mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse	3
Kontrol af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse	3
Kontrolgebyr	4
SPECIFIKATION FOR MALKEKVÆGSBESÆTNINGER UNDER ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE	5
Primærproducent	5
§1 Ansvar	5
§2 Dyr omfattet af specifikationen	5
§3 Krav til udearealer	5
§4 Krav til staldforhold	7
§5 Kælvning	9
§6 Foder og vand	11
§7 Management	12
§8 Sygdoms- og sundhedskontrol	12
§9 Transport	13
§10 Slagtning	14
§11 Biodiversitetstiltag	14
§12 Drift	14
RAMME FOR EGENKONTROLPROGRAM I MALKEKVÆGSBESÆTNINGER OMFATTET AF MÆRKET ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE	15
Ad § 2. Dyr omfattet af Specifikationen	15
Ad §3 Krav til udearealer	15
Ad § 4 Krav til staldforhold	16
Ad § 5. Kælvning	16
Ad §6 Foder og vand	17
Ad §7 Management	17
Ad § 8 Sygdoms- og sundhedskontrol	18
Ad § 9 Transport	18
Ad § 10 Slagtning	18
Ad § 11. Biodiversitetstiltag	19
BILAG 1. BIODIVERSITETSTILTAG TIL MÆRKEKRAV FOR ANBEFALET AF DYRENES BESKYTTELSE	20
BILAG 2. LEVERINGSERKLÆRING TIL SLAGTERI – KREATURER	23
BILAG 3. TRANSPORTERKLÆRING	24
BILAG 4. UNDTAGELSER VEDR. TRANSPORT OG EKSPORT	25

Om Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Siden 1992 har mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse vist vejen fremad for et godt dyreliv for dyrene i landbruget. Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse sætter standarden for hvordan dyrene i landbruget kan få et godt dyreliv der indebærer:

- Adgang til vand og føde efter dyrets behov
- Godt fysisk miljø og levesteder for det enkelte dyr
- God sundhed og mental trivsel
- Sociale behov dækket afhængigt af dyrets behov
- Beskyttelse mod smerte, angst og lidelse
- Mulighed for selv at til- og fravælge positive og negative oplevelser og sanseindtryk

Når forbrugerne vælger Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse, øges efterspørgslen efter produkter fra dyr, der har levet et godt liv med adgang til det fri. Mærket giver forbrugerne muligheden for nemt at vælge fødevarer produceret med god dyrevelfærd; der er kun ét højt minimumsniveau for dyrevelfærd under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse.

Høje krav til dyrevelfærd under mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse stiller høje krav til dyrevelfærd i besætningerne samt under transport og slagtning. Kravene til mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse er fastsat ud fra videnskabelige og praktiske erfaringer med dyrevelfærd. Kravene for hver dyreart fremgår af den tilhørende specifikation.

Kravene skal være opfyldt for, at producenten kan være godkendt under mærket. Mærket indeholder desuden anbefalinger til, hvordan man kan gøre det endnu bedre for dyrene.

I samarbejde med producenterne arbejder Dyrenes Beskyttelse løbende med at forbedre mærkekravene, så Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse til enhver tid er i overensstemmelse med høj dyrevelfærd.

Kontrol af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Dyrenes Beskyttelses Kontrolenhed (DB Kontrol) varetager kontrollen med mærkeordningen. Troværdigheden af Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse sikres ved uafhængig tredjepartskontrol af kravene til både dyrevelfærd og sporbarhed.

Besætningerne under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse godkendes ved et indledende kontrolbesøg og kontrolleres derefter som minimum én gang om året. På kontrolbesøgene gennemgås dyrene og de fysiske forhold for at sikre, at specifikationen overholdes. Da der er fokus på god dyrevelfærd året rundt, gennemføres kontrolbesøgene på skiftende årstider. Besøgene kan foregå enten anmeldt eller uanmeldt.

DYRENES BESKYTTELSE

Til at følge DB Kontrolls arbejde er der nedsat en kontrolkomité. Kontrolkomitéen skal sikre DB Kontrolls uvildighed og interessenternes tilfredshed med DB Kontrol. Kontrolkomitéen består af et repræsentativt antal medlemmer fra Dyrenes Beskyttelse, DB Kontrol, producenter, slagteri/distributør, Økologisk Landsforening, Forbrugerrådet Tænk og detailhandelen.

Producenterne under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse skal naturligvis også efterleve lovgivningens krav til dyrehold. Hvis der modtages anmærkninger fra myndigheder eller andre klager over besætningen, skal DB Kontrol straks orienteres om dette.

Kontrolgebyr

Til dækning af udgifter i forbindelse med godkendelses- og kontrolbesøg i besætninger opkræves kontrolgebyr. Se Dyrenes Beskyttelses hjemmeside under bliv producent.

Link her: <https://www.dyrenesbeskyttelse.dk/bliv-producent>.

Specifikation for malkekvægsbesætninger under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Primærproducent

§1 Ansvar

Dyrenes Beskyttelse er ansvarlig for specifikationen. Producenten er ansvarlig for at overholde denne specifikation med mærkekrav for malkekvægsbesætninger.

§2 Dyr omfattet af specifikationen

Specifikationen omfatter alle kvæg i besætningen herunder kalve og ungdyr, der er afkom efter en malkeko.

Det skal tilstræbes, at nyindkøbte dyr kommer fra besætninger, der også er godkendt under mærkeordningen Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse, men det tillades, at avlsdyr indkøbes fra besætninger, der ikke er godkendt under mærkeordningen.

Malkekøer skal være avlet efter robusthed, stærke lemmer og lette kælvninger, så kælvningen kan foregå naturligt. Der skal vælges tyre med et delindeks for holdbarhed på over 100, og det anbefales generelt at indføre krydsningsavl, som er kendt for at give robuste dyr.

§3 Krav til udearealer

§3, stk. 1 Krav til græsningsperiode

Alle dyr skal have adgang til græsarealer i sommerhalvåret, når forholdene tillader det.

Græsarealerne skal gennem hele græsningsperioden tilpasses dyrenes fodringsbehov.

- Kalve under 4 måneder kan opstaldes indendørs i græsningsperioden.
- Kalve i 4-6 måneders alderen skal have adgang til græsarealer fra 1. maj – 1. september.
- Ungdyr skal på græs hele døgnet fra 1. maj – 1. november.
- Malkekøer skal på græs mindst 6 timer om dagen i perioden fra 15. april til 1. november.

Det er tilladt af hensyn til et dyrs velfærd, inseminering, løbning, goldning eller levering til slagting at holde dyret på stald i en kortere periode (i.e. op til 7 dage).

DYRENES BESKYTTELSE

§3, stk. 2 Krav til græsarealer

Græsarealerne skal være tilstrækkeligt store og være med græsdække, og det anbefales, at der er steder med skygge på arealet.

Der skal som minimum være 0,2 ha græsareal til rådighed pr. ko, som dog kan være fordelt på flere folde.

§3, stk. 3 Adgang til vand på græs

Der skal være fri adgang til frisk drikkevand, når dyrene er på græs.

§3, stk. 4 Hudpleje på græs

Alle dyr skal have adgang til at udføre hudpleje, når de er på græs.

Når dyrene er på græs uden daglig adgang til børsterne i stalden, skal der være adgang til kobørste, kløpind, træer eller lignende.

§3, stk. 5 Drivveje

I overensstemmelse med bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af kvæg skal drivvejene være anlagt med et fast og farbart underlag, så risikoen for klov- og lemmelidelser minimeres.

§3, stk. 6 Krav til indhegning

Der skal sikres en god og effektiv hegning af græsningsarealerne, og pigtråd er ikke tilladt.

§3, stk. 7 Krav til læ, ly, skygge og tørt leje

Dyrene skal sikres mod vejr og vind i henhold til deres behov. Der skal altid være mulighed for at søge læ, ly og tørt leje året rundt.

For udegående dyr om vinteren skal Fællesudtalelsen fra Det Veterinære Sundhedsråd og Dyreværnsrådet fra 2012 følges, hvilket betyder, at dyrene:

- Har et kraftigt og tæt hårlag
- Er i godt huld og tildeles supplerende foder, så det gode huld opretholdes hele vinteren
- Har adgang til frisk drikkevand
- Har adgang til græsdækkede arealer
- Har adgang til et læskur eller en bygning med et tørt og strøet leje, hvor alle dyr kan ligge ned samtidig.

Ifølge Fællesudtalelsen om udegående dyr om vinteren kan kravet om læskur eller bygning helt undtagelsesvist fraviges for alle kvægracer, såfremt dyrene holdes på store arealer, hvor de "naturlige forhold" er af en sådan beskaffenhed, at der kan ydes dyrene en beskyttelse, der i vidt omfang svarer til den beskyttelse et læskur eller bygning vil kunne give. Ved "naturlige forhold" forstås, at der er en passende tæthed af bevoksning, der sammenholdt med øvrige

DYRENES BESKYTTELSE

landskabsforhold, som hældninger, skråninger og niveauforskelle, samt jordbundsforhold på arealet, giver dyrene beskyttelse mod vejr og vind og nedbør i overensstemmelse med deres behov. De "naturlige forhold" skal samtidig sikre, at alle dyr på samme tid kan hvile på et passende tørt leje. Undtagelsen fra læskur skal baseres på en konkret vurdering af de "naturlige forhold", og det bemærkes, at randbeplantning alene ikke er tilstrækkelig.

I varme perioder skal alle dyr have mulighed for at søge skygge i form af vegetation, læskur eller lignende. Det kan også være ved adgang til stald.

§4 Krav til staldforhold

Alt inventar skal holdes tilstrækkeligt rent, og det skal altid være velholdt og i god stand.

§4, stk. 2 Plads

Alle dyr i besætningen skal have mulighed for at bevæge sig frit.

Totalarealet¹ skal være minimum 6,6 m² for små racer og 8 m² for store racer. Mindst halvdelen af indearealet skal være med fast gulv.

Hvis der i umiddelbar tilknytning til stalden er et udendørs motionsareal, tillades det i en overgangsperiode fra 1. januar 2021 til 1. januar 2025 at medregne op til 2 m² per ko af dette areal i totalarealet.

Køerne skal have fri adgang til arealet i dagtimerne, og producenten skal sikre sig, at det udendørs motionsareal tilgodeser dyrenes velfærd, herunder at det ikke bliver optrådt, og det holdes rent for gødning.

I overgangsperioden skal dyrlægen dokumentere, at det mindre indendørsareal (og det eventuelt medregnede udeareal) ikke medfører velfærdsproblemer for køerne. Dokumentationen skal kunne fremvises ved kontrolbesøg.

§4, stk. 3 Hvileareal

Alle dyr i besætningen skal have et passende hvileareal, og lejearealet skal være bekvemt, rent, tørt og blødt.

I stalde med dybstrøelse skal hvilearealet være mindst 5 m² pr. ko for små racer og 6,5 m² pr. ko for store racer.

I stalde med sengebåse skal der minimum være en sengebås pr. ko. Sengebåsene skal være tilpas store til, at koen uhindret kan rejse og lægge sig naturligt. Til de små racer skal sengebåsen mindst være 2,65 meter lang og 1,10 meter bred. Til de store racer skal sengebåsen mindst være 2,85 meter i længden og 1,25 meter i bredden.

---

¹ Areal, der i perioden mellem malkninger til en hver tid er tilgængeligt for koen, dvs. som koen kan benytte og stå på med alle 4 ben. Foderbordet og andre staldafsnit, fx afsnittet til goldkøer eller sygebokse, indgår således ikke i totalarealet.

DYRENES BESKYTTELSE

I kvægstalde, der er taget i brug før 2010, tillades kortere sengebåse, såfremt det dokumenteres af dyrlægen, at de kortere sengebåse ikke giver anledning til, at køerne har trykninger eller andre skader som følge af korte sengebåse. Dyrlægedokumentationen skal kunne fremvises ved det årlige kontrolbesøg i besætningen. Det anbefales endvidere, at der i stalde med korte sengebåse fokuseres på at reducere køernes størrelse gennem krydsningsavl.

Sengebåsen skal være med et blødt og eftergivende leje, og det anbefales at anvende sand i sengebåsene, da sand giver koen den bedste komfort under hvile og aflastning, når koen lægger og rejser sig. Alternativt kan anvendes madrasser. Alle madrasser skal strøs, så de er rene og tørre. Der skal være mindst 5 cm lejeunderlag inkl. sammenfaldet strøelse (dvs. når dyret har ligget i den strøede boks).

§4, stk. 4 Gangarealer

Alle dyr i besætningen skal kunne bevæge sig sikkert og uden risiko for at skride ud eller falde.

Alle gangarealer skal være med skridsikre gulve, der så vidt muligt holdes tørre. Der skal være fri passage på gangarealerne, så køerne uhindret kan vende rundt og passere hinanden.

§4, stk. 5 Opstaldning af kalve og ungdyr

Alle kvæg har behov for kontakt med artsfæller, og det anbefales, at ko og kalv går sammen i hele mælkefodringsperioden.

Kalvene skal opstaldes parvis eller i små grupper, inden de bliver 7 dage gamle.

Ungdyrene skal opstaldes i fællesbokse med dybstrøelse eller strøelse i hvilearealet, og alle dyr skal samtidigt kunne ligge tørt og trækfrit.

§4, stk. 6 Hudpleje på stald

Alle dyr i besætningen skal være velplejede og fremstå rene med intakt hud og hårlag, og dyrene skal kunne udføre deres naturlige hudpleje.

Dyr på stald skal kunne udføre deres naturlige hudpleje og skal som minimum have adgang til:

Malkekøer og goldkøer: én roterende mekanisk drevet kobørste pr. 50 køer

Køer i fællesforberedelsesbokse samt ammetanter: én roterende kobørste pr. 50 køer

Køer i enkeltkælvningsbokse samt ammetanter i enkeltboks i højst 7 dage: én stationær kobørste

Ungdyr og kalve i grupper (3 kalve eller flere): én stationær kobørste

Ved beregning af kravet til antallet af roterende kobørster rundes op til nærmeste hele antal kobørster, dvs. én kobørste for op til 50 køer, to kobørster for 51-100 køer, tre kobørster for 101-150 køer osv.

Når dyrene er på græs uden daglig adgang til børsterne i stalden, skal der være adgang til kobørste, kløpind, træer eller lignende.

DYRENES BESKYTTELSE

Kobørster skal være i en forfatning, så de opfylder formålet, dvs. hårene må ikke være slidt af, så de ikke virker. Stationære kobørster må ikke være løsthængende.

Det anbefales, at så mange kobørster som muligt er roterende, mekanisk drevet.

§4, stk. 7 Opbinding

Det er ikke tilladt at binde dyrene.

Undtagelsesvis kan dyr opbindes meget kortvarigt i forbindelse med sygdom, behandling eller identifikation af et dyr.

Kortvarig opbinding af udvalgte dyr tillades desuden i forbindelse med udstillingsarbejde/dyrskuer for at vænne dem til håndtering. Bindslet skal da give dyrene størst mulig frihed til at kunne stå og ligge naturligt, og båsen skal være tør og velstrøet.

§4, stk. 8 Rumfang, lys og ventilation

Der skal være naturligt dagslys i stalden. Lysarealet skal som minimum udgøre 5 % af gulvarealet.

Der skal være tilstrækkelig med frisk luft i stalden, og der skal på meget varme sommerdage iværksættes tiltag i stalden, der minimerer risikoen for, at køerne udsættes for varmestress.

§5 Kælvning

Kælvning er det mest dramatiske skifte i koens produktionscyklus. Her har koen helt særlige behov for opstaldning og pasning.

Koen skal kælte enten på marken eller i en enkeltdyrskælvningsboks.

Ko og kalv skal efterfølgende gå uforstyrret sammen i mindst 24 timer.

Hvis koen kælder på stald, anbefales det i perioden op til kælvning at opstalde de højdrægtige køer i fællesbokse med strøelse, og i god tid inden kælvning at flytte koen til kælvningsboksen, så den kan nå at vænne sig til boksen.

Kælvningsboksen skal minimum være 10 m² for små racer og 12 m² for store racer, og den skal have et blødt og tørt underlag. Under naturlige forhold søger koen typisk væk fra flokken for at kælte i ly af træer eller buske. Derfor skal mindst to af siderne være uigennemsigtige, så der dannes et afskærmet hjørne, hvor koen har mulighed for at søge isolation.

§5, stk. 2 Ko og kalv sammen

Det er god dyrevelfærd for både ko og kalv at lade dem gå sammen i mælkefodringsperioden – og gerne længere.

Ko og kalv skal som minimum gå uforstyrret sammen i 24 timer efter kælvning. Det anbefales, at ko og kalv går sammen i hele mælkefodringsperioden og gerne længere.

DYRENES BESKYTTELSE

I forbindelse med kontrolbesøget skal besætningsejeren forklare, om og hvordan der arbejdes for mere tid sammen for ko og kalv. Dette vil blive drøftet på kontrolbesøget, og kontrolløren vil notere relevant information.

§5, stk. 3 Opdræt af kalve og ungdyr

Kalve må ikke rutinemæssigt aflives efter fødslen.

Det er på bedrifter i Salmonella Dublin niveau 2 tilladt at aflive kalve, hvis dette er et led i saneringsplanen og i henhold til myndighedernes anbefaling om sanering for Salmonella Dublin. Denne mulighed kan anvendes indtil 01.01.2025 og på baggrund af fremvist dyrlægedokumentation.

Kalve, der ikke opdrættes i oprindelsesbesætningen, må ikke eksporteres og skal videreformidles til opdræt i Danmark.

Ungdyr, der ikke opdrættes i oprindelsesbesætningen, må som udgangspunkt ikke eksporteres og skal videreformidles til opdræt i Danmark.

Såfremt ungdyr eksporteres, skal det være undtagelsesvis, og besætningsejeren skal på enkeltdyrsniveau skriftligt redegøre for begrundelsen herfor. Ligeledes er det besætningsejerens ansvar på bedst mulig vis at sikre sig, at dyrene ikke videresælges.

§5, stk.4 Besætninger i Salmonella Dublin niveau 2

Nedenstående undtagelse bør være i en tidsbegrænset periode, da det er målet, at alle besætninger er i Salmonella Dublin niveau 1. Ordningen skal drøftes hvert år på regeludvalgsmødet og opdateres i henhold til nyeste viden om sanering for Salmonella Dublin.

Det er på bedrifter i Salmonella Dublin niveau 2 tilladt straks efter kælvning at adskille ko og kalv, hvis dette er et led i saneringsplanen og i henhold til myndighedernes anbefaling om sanering for Salmonella Dublin.

Det betyder, at kalven straks efter kælvning kan sættes i en enkeltboks med lukkede sider i mindst 24 timer i tilknytning til eller inde i kælvningsboksen. Boksen skal være indrettet, så ko og kalv fysisk kan røre hinanden, og koen kan slikke kalven ren men samtidig forhindre, at kalven dier koen og kommer i kontakt med koens gødning, som er den primære smitekilde.

Størrelsen på enkeltboksen skal være mindst 100 cm bred og 120 cm lang for kalve op til 60 kg og mindst 100 cm bred og 140 cm lang for kalve over 60 kg.

Kalveboksen skal være velstrøet og udstyret med en narresut.

Denne mulighed kan anvendes indtil 01.01.2025 og på baggrund af fremvist dyrlægedokumentation.

§6 Foder og vand

Alle kvæg skal fodres svarende til dyrets ernæringsbehov.

I græsningsperioden vil dyrenes behov for grovfoder normalt være dækket.

Strøelse regnes generelt ikke som foder.

Tildeling af foder skal foregå under hygiejniske forhold.

§6, stk.2 Fodring af køer

Køer skal have fri adgang til foder af god kvalitet.

Andelen af grovfoder skal udgøre minimum 60 % af den daglige foderration. Andelen af grovfoder kan reduceres til minimum 50 % for malkekøer i de første 3 måneder af laktationen, hvor de har behov for ekstra energi til den høje mælkeproduktion.

På stald må der højst være 2 køer per ædeplads ved foderbordet. En ædeplads er 65 cm bred for jersey og 70 cm bred for store racer. Der skal dog være en ædeplads per ko til nykælvere i mindst 12 dage efter kælvning.

§ 6, stk. 3 Fodring af kalve og ungdyr

Ungdyr og kalve over to uger skal have fri adgang til grovfoder af god kvalitet.

§6, stk. 4 Mælkefodring af kalve

Spædekcalve skal indenfor de første seks timer have tilstrækkelig med råmælk af god kvalitet. Sondefodring med råmælk er kun tilladt til at behandle syge og svage kalve og må aldrig bruges rutinemæssigt.

Hvis kalven ikke går sammen med koen, skal kalvens suttebehov opfyldes i overensstemmelse med bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af kvæg. Det anbefales, at mælken udfodres ved brug af pattespad, pattebar eller mælkeautomat, så mælken optages gennem sutten.

Kalvene skal mælkefodres i mindst 90 dage og fortrinsvis have ko-mælk.

Det anbefales, at kalven får tilstrækkeligt med mælk dvs. ca. 20 % af sin kropsvægt de første fire leveuger, og mælken bør udfodres mindst tre gange dagligt.

§6, stk. 5 Krav til vand

Der skal være fri adgang til vand fra vandspejl for alle dyr.

Tildeling af vand skal foregå under hygiejniske forhold.

§7 Management

En meget høj standard af driftsledelsen er vigtig. Alle dyr skal efterses hver dag for at holde grundigt øje med evt. skader, sygdomstegn eller stress. Dette gælder såvel for dyr på stald som for dyr på græs eller andre udearealer.

§7, stk. 2 Kloveftersyn

For ungdyr og køer gælder, at klovene skal efterses mindst to gange årligt, og klovpleje skal udføres efter behov.

Det ene kloveftersyn skal foretages af en dyrlæge eller klovbeskærer, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften.

Det anbefales, at man bruger en uddannet klovbeskærer.

§7, stk. 3 Afhorning

Der må ikke gå dyr med horn og dyr uden horn i samme flok. Formålet er at sikre, at dyr med horn ikke skader dyr uden horn.

Dyr med horn, der åbenlyst ikke kan skade andre, betragtes som dyr uden horn. Ved vurdering af om et dyr med horn kan forårsage skade på andre dyr, skal der anlægges en helhedsvurdering herunder længden af hornet, hornets facon og retning, dyrets alder og dyrets størrelse.

Der er ikke krav om at slagtekalve i besætningen skal afhornes.

Afhorning skal foretages så tidligt som muligt og senest ved 3 måneders alderen.

Hvis kalvene afhornes, skal der foreligge dokumentation for brug af bedøvelse samt længerevarende smertebehandling.

§8 Sygdoms- og sundhedskontrol

Der skal tages hånd om syge og tilskadekomne dyr, og de skal omgående have en passende behandling.

Hvis dyret ikke kommer sig hurtigt af denne behandling, skal dyret enten aflives straks, eller en dyrlæge skal konsulteres hurtigst muligt.

§8, stk. 2 Sygebokse

Syge eller tilskadekomne dyr skal opstaldes i sygebokse, når dette er hensigtsmæssigt. Der skal være et blødt og tørt underlag i alle sygebokse.

Der skal være minimum 1 sygeplads per 100 køer.

I en enkeltsygeboks, skal der mindst være 10 m² for små racer og 12 m² for store racer.

I fællessygebokse skal der være mindst 6,8 m² per ko for små racer og 8,0 m² per ko for store racer.

§8, stk. 3 Sundhedsrådgivningsaftale og brug af lægemidler

Besætningen skal have en sundhedsrådgivningsaftale, og besætningsdyrlægen skal være orienteret om kravene i specifikationen.

Dyrlægen skal forholde sig til og dokumentere, hvordan velfærden er for alle dyregrupper i løbet af et kalenderår.

Besætningsejeren skal kunne fremvise de lovpligtige optegnelser over anvendelse af lægemidler til dyr. Det gælder for eksempel optegnelser over brug af lokalbedøvelse og smertebehandling i forbindelse med afhorning samt for behandling af syge dyr i besætningen.

§9 Transport

Transport er en belastende situation for alle dyr og skal begrænses så meget som muligt. Når transport er nødvendigt, skal det foregå så hensigtsmæssigt og skånsomt som muligt.

§9, stk. 2 Krav til håndtering

Alle dyr, som flyttes og transporteres, skal håndteres og transporteres med stor omtanke og opmærksomhed.

Elektrisk drivstav eller lignende instrumenter må ikke bruges hverken ved flytning eller læsning af dyrene. Desuden skal dyrene transporteres løse.

§9, stk. 3 Krav til udleveringsfaciliteter

Der skal være hensigtsmæssigt indrettede udleveringsfaciliteter i form af løbegang, rampe eller udleveringsfold.

§9, stk. 4 Krav til transporttid og transportvej

Det anbefales at kalve tidligst transporteres, fra de er 5 uger gamle. Undtaget herfra, hvis kalven transporteres sammen med mor-ko eller tilsvarende.

Ingen kreaturer må som udgangspunkt udsættes for lange transporter (dvs. over 8 timer). Såfremt dyrene transporteres over 8 timer, skal det være undtagelsesvis, og besætningsejeren skal på enkeltdyrsniveau skriftligt redegøre for begrundelsen herfor. Ligeledes er det besætningsejerens ansvar på bedst mulig vis at sikre sig, at dyrene ikke videresælges.

Transporttiden af dyr til slagtning må maksimalt være 8 timer, og transporten skal foregå direkte fra besætning til slagteri uden omlæsning. Opsamling af slagtedyrl fra flere besætninger undervejs (samkørsel) er tilladt.

Såfremt der ikke findes slagtefaciliteter for kreaturer inden for 8 timers transporttid (f.eks. fra Bornholm), kan længere transporttid undtagelsesvis tillades; hvis transporttiden overstiger 8 timer, skal dyrene tilbydes vand, foder og hvileperioder.

§9, stk. 5 Krav til transportvognen

Transportvognen skal være indrettet således, at dyrenes behov tilgodeses.

Transportvognen skal være forsynet med lift eller læsserampe, have fuld luftaffjedring på alle aksler, og gulvet skal have gummibelægning eller lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber.

Det er tilladt, at producenten selv transporterer kvæg i eget godkendt transportmiddel direkte til et slagteri. Transportafstanden må højst være på 50 km, og transporttiden må maksimalt være 1 time. Der skal som kompensation for manglende luftaffjedring anvendes rigelige mængder halm.

Ved transport af dyr inden for egen bedrift og over korte strækninger kan transporten foregå på andre vogntyper, som sikrer forsvarlig transport.

§10 Slagtning

Slagtning skal foregå så skånsomt som muligt, og altid med forudgående bedøvelse.

Dyr må kun føres til slagtning på autoriserede slagterier eller slagtes på bedriften i henhold til reglerne for dette.

Dyrene skal slagtes hurtigst muligt efter ankomsten på slagteriet og må ikke overnatte på slagteriet.

Alle dyr, der slagtes på slagteri, skal bedøves med bolt pistol, som er penetrerende (herved forstås at bolten trænger igennem kraniet og ind i hjernen), inden slagtning.

Ved slagtning på bedriften kan aflivning ske med riffel (og efterfølgende afblødning) eller efter bedøvelse med penetrerende bolt pistol, jf. ovenstående.

§11 Biodiversitetstiltag

Biodiversitetstiltag til mærkekrav for malkekvægsbesætninger under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse, for nærmere beskrivelse af tiltag som producenter skal overholde. Der henvises til Bilag 1.

§12 Drift

§12, stk. 1 Parallelproduktion

Parallelproduktion af kødkvæg på ejendommen er tilladt. Hele mælkeproduktionen på ejendommen skal være i overensstemmelse med konceptet.

§12, stk. 2 Egenkontrol

Producenten er ansvarlig for, at specifikationen efterleves, samt at egenkontrollen udføres i overensstemmelse med specifikationen og det gældende egenkontrolprogram (Se afsnittet: Ramme for egenkontrolprogram i Malkekvægsbesætninger omfattet af mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse).

Ramme for egenkontrolprogram i malkekvægsbesætninger omfattet af mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

Rammeegenkontrolprogrammet er en overordnet beskrivelse af egenkontrollen hos primærproducenten. Erklæringerne i bilag 1-4 eller tilsvarende dokumentation, der sikrer, at kravene i erklæringerne opfyldes, kan anvendes i egenkontrollen.

Ansvarlig for egenkontrollen er den driftsansvarlige.

De nedennævnte dokumenter sikrer, at kravene i specifikationen for malkekvægsbesætninger under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse er overholdt.

Al dokumentation opbevares i mindst 2 år.

Nedenstående afsnit (Ad § 2-11) refererer til afsnit under Specifikation for malkekvægsbesætninger under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse:

Ad § 2. Dyr omfattet af Specifikationen

Kontrolparameter:

- Der skal indhentes oplysninger om hvilke producenter, der indkøbes dyr fra.
- Der skal indhentes oplysninger vedr. indkøb af avlsdyr.
- Der skal indhentes information om tyres holdbarhed.

Dokumentation:

- Erklæring vedr. indkøb af dyr fra godkendte producenter.
- Stambogsoplysninger for indkøbte avlsdyr fra ikke-godkendte producenter.
- Delindekstal (> 100) for tyres holdbarhed.

Ad §3 Krav til udearealer

Ad §3, stk. 1. Krav til græsningsperiode

Kontrolparameter:

- Der foretages løbende registrering af besætningshændelser, herunder ind- og udbindingstidspunkter, på staldblok.

Dokumentation:

- Staldblok over ud- og indbindingsdatoer på græsningsarealer.

Ad § 3, stk. 2. Krav til græsarealer

Kontrolparameter:

- Størrelsen af græsarealer afpasses efter antallet af dyr.

Dokumentation:

- Oversigt over dyreantal i besætningen samt markplaner.

Ad § 4 Krav til staldforhold

Ad § 4, stk. 2. Plads

Kontrolparameter:

- Der skal være tilstrækkelige indendørs- og totalarealer til rådighed i forhold til antallet af dyr.

Dokumentation:

- Oversigt over alle stalde og bokse med angivelse af mål og arealer, antal sengebåse samt staldblok.
- Oversigt over tilgængeligt totalareal og indendørsareal.
- Evt. dokumentation fra dyrlægen vedr. mindre indendørsareal.

Ad § 4, stk. 3. Hvileareal

Kontrolparameter:

- Der skal være tilstrækkelige hvilearealer til rådighed i forhold til antallet af dyr.

Dokumentation:

- Oversigt over tilgængeligt hvileareal i hhv. dybstrøelse og sengebåse.
- Oversigt over antal og størrelse af sengebåse.
- Evt. dokumentation fra dyrlæge vedr. korte sengebåse.

Ad § 4, stk. 6. Hudpleje på stald

Kontrolparameter:

- Der skal være overensstemmelse ml. antal/typer (roterende mekanisk vs. roterende vs. stationær) af kobørster samt dyreantal/-kategorier.

Dokumentation:

- Oversigt over antal kobørster til rådighed i forhold til antal individer i forskellige dyrekategorier.

Ad § 5. Kælvning

Kontrolparameter:

- Der skal være nok enkeltdyrs-kælvningsbokse (med korrekt størrelse og indretning) til rådighed til, at ko og kalv kan være sammen i boksen i mindst 24 timer efter kælvningen.

Dokumentation:

- Oversigt over antal og størrelse af kælvningsbokse.
- Staldblok med registrering af hændelser, hvor ko og kalv ikke har haft mindst 24 timer sammen i kælvningsboks.

Ad § 5, stk. 3. Opdræt af kalve og ungdyr

Kontrolparameter:

- Der må kun aflives kalve som led i saneringsplan for Salmonella Dublin (niveau 2).
- Kalve og ungdyr skal videreformidles til opdræt i Danmark.

Dokumentation:

- Dokumentation fra dyrlægen om behov for aflivning af kalve.
- Dokumentation vedr. formidling af kalve/ungdyr til opdræt.
- Dokumentation vedr. evt. eksport af ungdyr på enkeltdyrsniveau (jf. Bilag 4).

Ad § 5, stk.4. Besætninger i Salmonella Dublin niveau 2

Kontrolparameter:

- På bedrifter i Salmonella Dublin-niveau 2 er det tilladt straks efter kælvning at adskille ko og kalv iht. saneringsplanen.
- Størrelse og indretning af enkeltboks til kalve.

Dokumentation:

- Dyr læge-dokumentation vedr. behov for adskillelse af ko og kalv straks efter kælvning.
- Oversigt over antal og størrelse af enkeltbokse til kalve.

Ad §6 Foder og vand

Ad § 6, stk.2 Fodring af køer

Kontrolparameter:

- På stalde må der højst være 2 køer per ædeplads ved foderbordet.
- Der skal være en ædeplads per ny-kælver i mindst 12 dage efter kælvning.

Dokumentation:

- Oversigt over alle stalde og foderborde/ædepladser med angivelse af mål og arealer.

Ad §7 Management

Ad § 7, stk. 2. Kloveftersyn

Kontrolparameter:

- Klovene skal efterses mindst 2 gange årligt, og klovspleje skal udføres efter behov. Det ene kloveftersyn skal foretages af en dyrlæge eller klovsbeskærer, der ikke er ansvarlig for eller arbejder på bedriften.

Dokumentation:

- Dokumentation for min. 2 årlige kloveftersyn i form af faktura fra dyrlæge og/eller klovsbeskærer.

Ad § 7, stk. 3. Afhorning

Kontrolparameter:

- Kalve må kun afhornes, efter at en dyrlæge har lagt en bedøvelse og længevarende smertebehandling.
- Dato for afhorning noteres på individniveau på staldblok.

Dokumentation:

- Dokumentation for brug af bedøvelse samt længerevarende smertebehandling ved afhorning af kalve i form af tilbageholdelsessedler, dyrlægeregninger og staldblok.

Ad § 8 Sygdoms- og sundhedskontrol

Ad § 8 stk. 2 Sygebokse

Kontrolparameter:

- Der skal være minimum 1 sygeplads per 100 køer.
- Størrelse og indretning af sygebokse.

Dokumentation:

- Oversigt over hhv. antal enkelt- og fællessygebokse.
- Oversigt over størrelse af sygebokse (areal).

Ad § 8, stk. 3. Sundhedsrådgivningsaftale og brug af lægemidler

Kontrolparameter:

- Der skal foreligge en gældende sundhedsrådgivningsaftale.
- Brug af lægemidler til dyr registreret på enkeltdyrs-niveau.

Dokumentation:

- Sundhedsrådgivningsaftale og dyrlægerapporter.
- Lovpligtige optegnelser over anvendelse af lægemidler til dyr.

Ad § 9 Transport

Ad § 9, stk. 4. Krav til transporttid og transportvej

Kontrolparameter:

- Hvis dyr transporteres over 8 timer, skal der på enkeltdyrsniveau skriftligt redegøres for begrundelsen herfor.

Dokumentation:

- Dokumentation i form af skriftlig redegørelse for hvert enkelt dyr ved lange transporter (jf. bilag 4).

Ad § 9, stk. 5 Krav til transportvognen

Kontrolparameter:

- Dyr transporteres kun til slagtning af transportører der har underskrevet en transporterklæring.

Dokumentation:

- Gyldig transporterklæring ved slagtning (jf. bilag 3). Dokumentationen opbevares i hele gyldighedsperioden.

Ad § 10 Slagtning

Kontrolparameter:

- Dyrene skal slagtes hurtigst muligt efter ankomsten på slagteriet og må ikke overnatte på slagteriet.

Dokumentation:

- Jf. Leveringserklæring til slagteri – kreaturer (bilag 2).

- Slagteriefregninger.

Ad § 11. Biodiversitetstiltag

Kontrolparameter:

- Gennemførelse af et tilstrækkeligt minimumsantal af biodiversitetstiltag.

Dokumentation:

- Jf. Biodiversitetsskema (bilag 1).

Bilag 1. Biodiversitetstiltag til mærkekrav for Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse

I Dyrenes Beskyttelse beskæftiger vi os traditionelt med velfærden for det enkelte dyr. Dog kan det enkelte dyr i naturen ikke eksistere uden resten af det økosystem, som det er en del af. Derfor er biodiversitet og velfungerende økosystemer tæt kædet sammen med god dyrevelfærd. Dyrenes Beskyttelse arbejder derfor for at sikre og øge den eksisterende biodiversitet i Danmark.

Udover at være et dyrevelfærdsmærke, som hjælper danske forbrugere med at finde den gode dyrevelfærd i køledisken, skal mærket også være i stand til at vise vejen ift. andre vigtige agendaer som eksempelvis biodiversitet. Nedenstående tiltag vedrører alle producenter som holder malkekvæg under Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse. For at producenter kan godkendes, skal man opfylde mindst fem af nedenstående tiltag, men gerne flere.

Tabellen skal fremvises ved kontrolbesøg.

Navn: _____ CHR.nr.: _____

Tiltag	Beskrivelse	Indikator	Sæt X
I og ved marken			
Blomster- eller urtestrider langs marken med ekstensiv slåning efter blomstring (skal være danske hjemmehørende planter ² evt. flerårige)	Kan eventuelt være vejrabatter eller langs folde. Områder hvor der slås ekstensivt (1-2 gange) om året (enten tidligt forår eller efter frøkastning), hvor mange blomster kan få lov til at kaste frø inden de slås. Lad gerne dele af området stå uslået.	-	
Urteblanding i græs – og slæt marker	Ved såning og eftersåning af græsmarker blandes der urter i græsblandingen. I slæt markerne lader man baner stå som får lov at blomstre, og disse strider høstes så ved de senere slæt.	-	

² For at få mere liv i marken er det klogt først og fremmest at tænke på at fremme danske planter, som pt. er under pres af menneskelige aktiviteter. Mange blandinger med "engblomster" indeholder arter der ikke hører til i Danmark. De giver insekterne føde mens de er voksne, men mange insekter lever store dele af deres liv som larver. I dette stadie er de danske insekter meget kræsne – de er i høj grad tilknyttet de planter der har været i Danmark i årtusinder. Danske insekter er i høj grad knyttet til de danske planter – mange larver er faktisk afhængige af specifikke arter for at kunne leve/overleve.

DYRENES BESKYTTELSE

Brak- eller vildtstriber i marken.	Har betydning for føde og skjulesteder for vildt. Lader striber stå uslået og lader ukrudt vokse op eller sår vildtfrøblandinger der tilgodeser de danske insekter.	-	
Bredere bræmmer langs vandløb	Bredere end 5 meter for bræmmepligtige vandløb og 2 meter for ikke bræmmepligtige vandløb.	Halvdelen af bræmmerne langs vandløb er bredere, end hvad der er fastsat i loven.	
Bredere bræmmer langs søer	Bredere end 5 meter for søer over 100 m ² (søer der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3) og 2 meter for søer der er mindre end 100 m ² .	Halvdelen af bræmmerne langs søer er bredere, end hvad der er fastsat i loven.	
Insektvold	Insekter kan overvintre, og det kan være gemmested for fugle.	Oppløjet lavt dige, 1½ - 2 meter brede og ½ - 0.75 meter høj. Kan etableres hele året. ³	
Barjordstriber	En stribe af bar jord i eller omkring marken. Kan fungere som tørreplads for eksempelvis agerhøns efter regnskyl eller til støvbadning.	-	
Fritstående træer på marken	Bevar ældre træer på marken. Kan være med til at skabe gode levesteder og fødekilder for blandt andet insekter og fugle. Man kan eksempelvis lægge marksten omkring træet.	-	
Überørte vibe- og/eller lærkepletter	Løfter såmaskinen en gang imellem eller kør udenom de pletter, som alligevel er for vandlidende eller lignende til at bære afgøder, så der står usåede pletter på marken. Kan give større mulighed for fugle at finde føde.	-	
Etableret sø og/eller vandhul	Der er langt mellem vandhuller i vores landskab, og da alle levende væsner har brug for vand, kan det hurtigt blive en lang rejse for små dyr, især hvis de ikke kan flyve. Vildt kan eksempelvis også have gavn af dem og en hel del smådyr er afhængige af vand, som derfor kun findes her.	-	

³ <https://okologi.dk/landbrug/projekter/natur/faelles-naturfremme-2013/idekatalog-naturfremme-i-agerlandet/insektvold>

DYRENES BESKYTTELSE

På og ved folden			
Træplantning på folden	Kan være enten i form af læbælte eller fritstående træer og buske i folden, som både kan gavne fugle og insektlivet og give skygge og læ til de udegående dyr.	-	
Levende hegn eller krat	Bevar ældre træer i levende hegn. Kan være med til at give skygge til dyrene samt give levesteder for fugle, insekter og andre dyr.	Ældre end 5 år	
Sommergræsning med lavt dyretryk	Har enten et meget stort område, hvor dyrene kan gå eller benytter holistisk afgræsning.	-	
Helårsgræsning med lavt dyretryk	Har enten et meget stort område, hvor dyrene kan gå eller benytter holistisk afgræsning.	-	
I og omkring private bygninger			
Blomsterbede	Gerne med hjemmehørende danske arter eller forskellige planter som kan være med til at danne fødegrundlag for mange insekter fra forår til efterår.	-	
Områder med ekstensiv slåning af græs	Områder/pletter hvor græsset kun slås forår og efterår.	-	
Insekthoteller	En stor samling af levesteder på et lille areal – Kan bygges selv af forskellige materialer. Jo større, jo bedre.	Det må gerne være over 50x50x25 cm	
Stenbunker og kvasbunker året rundt	Kan enten være på marken, i et levende hegn eller rundt om huset. Kan være med til at skabe levesteder for mange arter.	-	
Lad døde, ældre træer og buske stå/ligge	Døde træer og træer i forfald, samt faldende stammer/grene som får lov til at ligge kan være med til at skabe gode levesteder og fødekilder for insekter, fugle og flagermus.	-	

Bilag 2. Leveringserklæring til slagteri – kreaturer

Vedrørende levering af kreaturer til slagting omfattet af mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse. (Erklæringen skal ledsage dyrene under transport til slagteriet og afleveres til modtagekontrollen på slagteriet).

Leverandør: Navn: _____

Adresse: _____

CHR-nummer: _____ Leverandør nummer: _____

Slagteri/distributør:

Navn: _____

Adresse: _____

CHR-nummer: _____

Er besætningen under offentligt tilsyn for salmonella (sæt kryds): Nej _____ Ja _____

Undertegnede erklærer hermed, at kreaturer med følgende CKR-numre 9(10 cifre):

5 (6) cifre	4 cifre	5 (6) cifre	4 cifre	5 (6) cifre	4 cifre

er leveret fra min besætning den (dato) _____ kl. _____

_____

Dato

_____

Underskrift, Sælger

Denne erklæring skal ledsage dyrene under transport til slagteriet og afleveres til modtagekontrollen. Erklæringen skal opbevares i mindst 2 år.

Afleveringstidspunkt kl. _____ Transporttid _____ Vognens reg. nr. _____

Er der brugt savsmuld efter gældende forskrifter _____ Vognlads reg. nr. _____

Undertegnede kvitterer hermed for kontrol af ovenstående

Dato: _____ Underskrift: _____

Bilag 3. Transporterklæring

Transport af dyr til slagteri omfattet af mærket Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse.
Erklæringen omfatter dyr, der transporteres fra:

Navn (producent): _____

Adresse: _____

CHR-nummer: _____ Leverandørnummer: _____

Undertegnede transportansvarlige erklærer hermed, at dyr fra ovennævnte producent vil blive transporteret under overholdelse af følgende krav:

1. Transportvej og transporttid
  - a. Dyr transporteres direkte fra producent til slagteri uden aflæsning undervejs
  - b. Transporttiden overstiger ikke otte timer. Såfremt der ikke findes slagtefaciliteter for kreaturer som kan nås inden for 8 timer (f.eks. fra Bornholm), kan længere transporttid dog tillades, såfremt at kreaturerne bringes til nærmeste godkendte slagtefacilitet

2. Håndtering
  - a. Dyrene skal transporteres løse (dvs. ikke bundne)
  - b. Der anvendes ikke elektriske drivstokke

1. Transportvognen
  - a. Der anvendes en transportvogn:
    - i. der er forsynet med lift eller læsserampe og har fuld luftaffjedring på alle aksler
    - ii. hvor gulvet har gummibelægning eller en lignende belægning med samme isolerende, støjdæmpende og skridsikre egenskaber
  - b. Dyr transporteres ikke i containere

Navn(transportansvarlig): _____

Adresse: _____

Undertegnede transportansvarlige indestår for, at ovenstående krav overholdes ved transport af dyr til slagting omfattet af mærket "Anbefalet af Dyrenes Beskyttelse" fra ovenstående producent.

_____
Dato

_____
Underskrift, transportansvarlig

Denne erklæring er gyldig i 5 år, opbevares i gyldighedsperioden af producenten og vises på forlangende til DB Kontrol. Den transportansvarlige opbevarer en kopi af erklæringen.

Bilag 4. Undtagelser vedr. transport og eksport

Vedrørende undtagelsesvis eksport eller transport af kreaturer over 8 timer.

Navn (producent): _____

Adresse: _____

CHR-nummer: _____

Undertegnede erklærer at nedenstående kreaturer undtagelsesvist er blevet eksporteret til et andet land og/eller transporteret i over 8 timer:

Transporttid: _____

Bestemmelsessted (land): _____

Modtager: _____

Dato for afsendelse: _____

Begrundelse for afsendelse:

_____
_____

CKR-nummer (5/6 cifre)	(4 cifre)	Født (dato)

Dato og underskrift: _____